

İQTİSADI İSLAHATLARIN
TƏHLİLİ VƏ KOMMUNİKASIYA
MƏRKƏZİ

FEVRAL 2017

Baş redaktor

Dr. Vüsal Musayev

İqtisad Elmləri Doktoru
London Universiteti

www.vusalmusayev.com

dr.vusal.musayev@ereforms.org

AZƏRBAYCAN
İQTİSADI
İSLAHATLAR
İCMALI

VERGİLƏR MƏCƏLLƏSİNƏ ƏLAVƏ VƏ DƏYİŞİKLİKLƏR

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "2016-cı ildə vergi sahəsində aparılacaq islahatların istiqamətləri"nin təsdiqi və vergi inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi haqqında" 4 avqust 2016-cı il tarixli 2257 nömrəli Sərəncamının icrası ilə bağlı Vergilər Nazirliyi tərəfindən Qanun layihəsi hazırlanmışdır. "Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında" Qanun layihəsi 115 yeni maddəni, 83 maddəyə dəyişiklik edilməsini, 3 maddənin isə ləğv olunmasını ehtiva etməklə 201 dəyişiklikdən ibarətdir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı üzrə aparılan çoxşaxəli islahatlar bütövlükdə səmərəli vergi siyasətinin, təkmil vergi qanunvericiliyinin və əlverişli vergi mühitinin formalaşdırılmasını özündə ehtiva etməkdədir. Belə ki, ötən dövr ərzində irimiqyaslı konsepsiyalar, strategiya və proqramların qəbul edilməsi, beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində ən qabaqcıl beynəlxalq təcrübələr öyrənilərək milli vergi sistemində səmərəli tətbiq edilməsi, institusional potensialın gücləndirilməsi, vergi qanunvericiliyi və inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edilmişdir.

Ölkədə aparılan iqtisadi islahatların tərkib hissəsi və vergi sahəsində aparılan islahatların davamı kimi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 avqust 2016-cı il tarixli *“2016-cı ildə vergi sahəsində aparılacaq islahatların istiqamətləri”nin və vergi inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi haqqında* Sərəncamı ilə *“2016-cı ildə vergi sahəsində aparılacaq islahatların istiqamətləri”* təsdiq edilmiş və Vergilər Nazirliyinə vergi qanunvericiliyinin və inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bir sıra tapşırıqlar verilmişdir.

Bu tapşırıqların icrası çərçivəsində Nazirliyin Kollegiya Qərarı ilə **7 qayda və 4 inzibati rəqlament** təsdiq edilmiş və həmin normativ sənədlər Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrində qeydiyyatdan keçirilmişdir. Eyni zamanda qabaqcıl beynəlxalq təcrübə araşdırılmaqla və beynəlxalq ekspertlərin rəyləri nəzərə alınmaqla bir sıra qanun layihələri hazırlanmışdır.

Təqdim olunan qanun layihələri çərçivəsində həyata keçirilən islahatlar əsasən ölkədə **nağd hesablaşmaların həcmnin azaldılması, elektron ticarətin vergiyə cəlb edilməsi,**

transfer qiymətqoyma, uçot siyasətinin təkmilləşdirilməsi və şəffaflaşdırılması, vergi yükünün azaldılması, vergi inzibatçılığının sadələşdirilməsi, vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsi, vergi qanunvericiliyinə əməl edən intizamlı vergi ödəyicilərinə münasibətdə vergi orqanları tərəfindən göstərilən xidmətlərin səviyyəsinin daha da artırılması kimi mühüm məsələləri əhatə etməkdədir. Məlumat xarakterli olaraq onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, artıq vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin səviyyəsinin artırılması məqsədilə intizamlı vergi ödəyicilərinə xidmətin **“Yaşıl dəhliz” prinsipi əsasında** həyata keçirilməsinə başlanılmışdır. Qanun layihələrinə uyğun olaraq şəffaf şəkildə uçot aparan digər vergi ödəyicilərinə də münasibətdə **“Yaşıl dəhliz”** prinsipi əsasında xidmətlərin göstərilməsi nəzərdə tutulan tədbirlər sırasında öz yerini tapmaqdadır.

Ümumi şəkildə qruplaşdırsaq, təqdim edilən normativ sənədlər toplusu Vergi Məcəlləsinə, Mülki Prosessual Məcəlləyə, İnzibati Xətalar Məcəlləsinə və Cinayət Məcəlləsinə, habelə **“Elektron ticarət haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “İcra haqqında”** qanunlara dəyişiklikləri nəzərdə tutan qanun layihələrindən və **“Nağdsız hesablaşmalar haqqında”** qanun layihəsindən ibarətdir.

“Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Qanun layihəsi **115 yeni maddəni, 83 maddəyə dəyişiklik edilməsini, 3 maddənin isə ləğv olunmasını ehtiva etməklə 201 dəyişiklikdən ibarətdir.** Bu dəyişikliklərin 123 maddəsi vergi inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi, uçot siyasətinin şəffaflaşdırılması ilə, 34 maddəsi vergi ödəyicilərinin hüquqlarının

genişləndirilməsi ilə, 8 maddəsi isə vergi yükünün azaldılması, o cümlədən vergi güzəşt və azadolmaları ilə bağlıdır.

Müzakirənizə təqdim edilən Qanun layihələri əsasən aşağıdakı istiqamətləri əhatə edir:

1. Vergi yükünün azaldılması və pərakəndə ticarət fəaliyyətində ƏDV-nin ticarət əlavəsindən hesablanması

Məlum olduğu kimi, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçıları 1999-cu ildən torpaq vergisi istisna olmaqla, Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş digər vergilərin ödənilməsindən azad edilmişdir. Həmin məhsullar ticarət şəbəkələri tərəfindən pərakəndə qaydada satılarkən digər məhsulların satışı kimi bu məhsulların da tam dəyəri ümumi qaydada ƏDV-yə cəlb edilir. Qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq ƏDV tutulan əməliyyatın dəyəri vergi ödəyicisinin müştəridən və ya hər hansı digər şəxsdən aldığı, yaxud almağa hüququ olduğu haqqın ƏDV nəzərə alınmadan məbləği əsasında müəyyən edilir. Vergi Məcəlləsində ƏDV tutulan əməliyyatın dəyərinin müəyyən edilməsinin başqa qaydası nəzərdə tutulmadığından ticarət şəbəkələri satış üzrə ümumi dövriyyədən ƏDV hesablamalı olurlar ki, bu da pərakəndə satış qiymətində bahalaşmaya səbəb olur.

Qeyd edilənlər nəzərə alınaraq, kiçik və orta sahibkarlığı stimullaşdırmaq, pərakəndə ticarətdə rəqabət mühitini təmin etmək və vergi yükünü optimallaşdırmaq məqsədilə pərakəndə ticarət fəaliyyəti ilə məşğul olan sahibkarlar tərəfindən Azərbaycan Respublikasında istehsal edilmiş **kənd təsərrüfatı məhsullarının satışı zamanı** ƏDV-nin həmin məhsulların **satış qiyməti ilə onların alış qiyməti arasındakı fərqdən, yəni**

ticarət əlavəsindən hesablanması ilə bağlı müddəalar Layihəyə daxil edilmişdir.

Eyni zamanda, layihə ilə ödəmə qabiliyyətini itirmiş bankların restrukturizasiya və sağlamlaşdırma tədbirləri çərçivəsində **qeyri-işlək (toksik) aktivlərinin** təqdim edilməsinin **2017-ci il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə ƏDV-dən azad edilməsi** nəzərdə tutulur.

Bununla yanaşı, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərman və Sərəncamları ilə yaradılan icbari tibbi sığorta və səhiyyə (tibb) xidmətləri göstərən qurumların gəlirlərinin **mənfəət vergisindən müddətsiz**, buğdanın idxalının və satışının, buğda ununun və çörəyin istehsalının və satışının, quş ətinin satışının isə **3 il müddətində ƏDV-dən azad edilməsi** ilə bağlı müddəalar Layihəyə daxil edilmişdir.

Banklar tərəfindən fiziki şəxslərin əmanəti üzrə ödənilən illik faiz gəlirlərinin, habelə emitent tərəfindən investisiya qiymətli kağızları üzrə ödənilən dividendin, diskont (istiqrazların nominalından aşağı yerləşdirilməsi nəticəsində yaranmış fərq) və faiz gəlirlərinin **gəlir vergisindən azad edilməsi müddəti 5 ilə qədər**, yəni 2021-ci ilin fevral ayınadək artırılmışdır.

Sahibkarların vergi yükünün azaldılması ilə yanaşı onların dövriyyə vəsaitlərinə qənaət edilməsi, habelə ixracı stimullaşdırmaq məqsədilə ixrac fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslərin apardıqları əməliyyatlardan yaranan ƏDV üzrə artıq ödənilmiş vergilərin onların müraciətindən sonra **qaytarılması müddətinin 45 gündən 20 günə endirilməsini** əks etdirən düzəlişlər, habelə ƏDV tutulan əməliyyatlar aparan digər şəxslər üzrə yaranmış artıq ödəmələr digər vergi öhdəlikləri ilə **3 ay müddətində əvəzləndikdən sonra qalan**

məbləğin 20 gün müddətində qaytarılmasına dair müddəalar da layihəyə daxil edilmişdir.

Qeyd olunan dəyişikliklər vergi ödəyicilərinin vergi yükünün azaldılmasına, onların dövriyyə vəsaitlərindən səmərəli istifadə etmələrinə şərait yaradacaqdır.

2. Topdan və pərakəndə ticarətlə məşğul olan vergi ödəyicilərini fərqləndirən meyarların müəyyən edilməsi

Sərəncamla verilmiş pərakəndə ticarət sahəsində ƏDV-nin ticarət əlavəsindən hesablanması, elektron qaimə-fakturanın tətbiqi kimi tapşırıqlar topdan və pərakəndə ticarət fəaliyyəti ilə məşğul olan vergi ödəyicilərinin dairəsinin müəyyənləşdirilməsini özündə ehtiva etməkdədir.

Burada onu qeyd etmək yerinə düşər ki, mövcud vəziyyət üzrə hal-hazırda topdansatış fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər tərəfindən malların təqdim edilməsi zamanı əksər hallarda ciddi hesabat blanklarından istifadə edilməməkdədir. Bu da həmin vergi ödəyicilərinin və onların qarşılıqlı təsərrüfat əqdləri bağladıqları digər şəxslərtərəfindən uçotundüzgün aparılmasında müəyyən çətinliklər yaradır. Bu səbəbdən, **topdan və pərakəndə ticarət fəaliyyəti ilə məşğul olan vergi ödəyicilərini fərqləndirən meyarları** nəzərdə tutan anlayışların layihəyə daxil edilməsi aparılmış islahat tədbirləri çərçivəsində öz əksini tapmışdır. Layihəyə əsasən, topdansatış malların alıcıya onun **sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün və qaimə-faktura** tətbiq edilməklə həyata keçirdiyi ticarət fəaliyyətidir. Pərakəndə satış isə malların alıcıya **son istehlak məqsədilə və yalnız qəbz və ya nəzarət-kassa aparatının çeki** (sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən hüquqi və fiziki şəxslərə onların tələbi ilə

qaimə-faktura və ya elektron-qaimə faktura və ya elektron vergi hesab-fakturası) təqdim edilməklə satışının həyata keçirildiyi ticarət fəaliyyətidir.

Bu dəyişikliklər vergi ödəyiciləri ilə vergi orqanları arasında yarana biləcək fikir ayrılıqlarının qarşısının alınmasına və onların maliyyə sanksiyalara məruz qalmamalarına şərait yaradacaq.

3. Elektron qaimə-fakturanın tətbiqi

Ölkəmizdə mal, iş və xidmətlər üzrə əməliyyatların rəsmiləşdirilməsi sahəsində mövcud vəziyyətin təhlili göstərir ki, qaimə-fakturaların kağız formasında tətbiqi bir sıra problemlərə və nəticə etibarlı ilə vergidən yayınma hallarına şərait yaradır.

Bunun qarşısının alınması məqsədilə layihəyə sahibkarlıq fəaliyyəti subyektləri arasında malların, işlərin və xidmətlərin təqdim edilməsi ilə bağlı elektron qaimə-fakturanın təqdim olunması barədə müddəalar daxil edilmişdir. Eyni zamanda malların alışıni təsdiq edən qaimə-faktura, elektron qaimə-faktura və ya elektron vergi hesab-fakturası olmadıqda alıcıya təqvim ili ərzində belə hala birinci dəfə yol verdiyinə görə **alınmış malların 10 faizi, ikinci dəfə yol verdiyinə görə 20 faizi, üç və daha çox dəfə yol verdiyinə görə 40 faizi miqdarında maliyyə sanksiyasının** tətbiq olunmasını nəzərdə tutan maddə əlavə edilmişdir.

Qanun layihəsinə ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyata alınmış və vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) 200.000 manatdan artıq olan ticarət və (və ya) ictimai işə fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər tərəfindən

sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar təqdim edilmiş (yola salınmış) mallara, görülmüş işlərə və göstərilmiş xidmətlərə görə *1 aprel 2017-ci il tarixdən*, bütün digər vergi ödəyiciləri tərəfindən isə *1 yanvar 2018-ci il tarixdən* malların, işlərin və xidmətlərin alıcısı olan hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara (malların, işlərin, xidmətlərin sifarişçisinə) elektron qaimə-faktura təqdim edilməsi ilə bağlı keçid müddəa daxil edilmişdir.

Bu dəyişiklik *sahibkarlar arasında aparılan əməliyyatların rəsmiləşməsi prosedurunun sadələşməsinə, operativliyinin təmin edilməsinə, inzibatçılıq xərclərinin azaldılmasına, sahibkarların xərclərini təsdiq edən sənədlərə malik olmaqla gələcək vergi nəzarəti tədbirləri zamanı vergi orqanları ilə fikir ayrılıqlarının qarşısının alınmasına və şəffaflığın təmin edilməsinə* xidmət edir.

4. Vergi öhdəliklərinin əvvəlcədən müəyyən edilməsi

Sahibkarlar tərəfindən vergi öhdəliklərinin hər hansı səbəbdən düzgün müəyyən edilməməsi vergi ödəyicilərinin əlavə maliyyə sanksiyalarına məruz qalması ilə nəticələnir. Belə halların qarşısının alınması məqsədi ilə vergi ödəyiciləri tərəfindən aparılması planlaşdırılan əməliyyatlar üzrə yaranacaq vergi öhdəliklərinin əvvəlcədən müəyyən edilməsi mexanizminin hazırlanması vacibdir. Bu mexanizm əsasən **iri məbləqli müqavilələr üzrə yaranacaq vergi öhdəliklərinin həmin müqavilədə nəzərdə tutulmuş əməliyyatlar aparılanadək müəyyən edilməsini** özündə ehtiva edir. Bu da həmin **vergi ödəyicilərinə sonradan əlavə vergilərin hesablanmaması və maliyyə sanksiyalarının tətbiq edilməməsi** ilə nəticələnəcəkdir.

Bu məqsədlə, vergi öhdəliklərinin hüquqi

nəticələr doğurmazdan əvvəl vergi orqanları ilə razılaşdırılması qaydasının müəyyən edilməsi ilə bağlı Layihəyə müvafiq müddəalar daxil edilmişdir. Hər bir belə əməliyyatın dəyəri 10 milyon manatdan az olmamalıdır və bununla bağlı qərarın qəbul edilməsi üçün dövlət rüsumu ödənilməlidir. Bu məsələ ilə əlaqədar olaraq "Dövlət rüsumu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının Qanununun layihəsi hazırlanmışdır.

Vergi öhdəliyinin əvvəlcədən müəyyənləşdirilməsi barədə qərarın qəbul edilməsinə görə **500 manat məbləğində dövlət rüsumu** müəyyən edilməsi nəzərdə tutulur.

Məlumat üçün qey etmək yerinə düşər ki, bu mexanizm Avstriya, Belçika, Kanada, Çexiya Respublikası, Danimarka, Estoniya, Finlandiya, Fransa, Almaniya, Macarıstan, İsrail, İtaliya, Yaponiya, Niderland, İspaniya, Türkiyə, Böyük Britaniya, ABŞ və s. ölkələrin qanunvericiliyində də təsbit edilməkdədir.

5. Kameral vergi yoxlamalarının 30 gün müddətində başa çatdırılması

Qüvvədə olan qanunvericiliyə görə kameral vergi yoxlaması vergi ödəyicisi tərəfindən verginin hesablanması və ödənilməsi üçün əsas olan sənədlərin vergi orqanına təqdim edildiyi gündən 30 gün müddətində keçirilir. Vergi ödəyiciləri tərəfindən müvafiq sənədlərin vaxtında təqdim edilməməsi və ya ümumiyyətlə sənədləşmənin aparılmaması bəzən kameral qaydada keçirilən vergi yoxlamalarının müddətinin uzadılması ilə nəticələnir. Belə halların aradan qaldırılması məqsədilə kameral vergi yoxlamalarının konkret olaraq verilmiş bəyannamələr əsasında **30 gün ərzində başa**

çatdırılması qarşıya qoyulan məqsəd xarateri daşımaqdadır.

Bu məqsədlə, kameral vergi yoxlamasının vergi bəyannaməsinin təqdim edildiyi vaxtdan 30 iş günü müddətində həyata keçirilməsini və bu müddət başa çatdıqdan sonra həmin bəyannamə üzrə yenidən kameral vergi yoxlamasının keçirilməsini qadağan edən müddəalar Layihəyə daxil edilmişdir.

Məlumat üçün qeyd etmək yerinə düşər ki, Sərəncamın icrasından irəli gələrək vergi orqanlarında **risklərin avtomatlaşdırılmış qaydada emalı sisteminin tətbiqinə** başlanılmışdır ki, bu da bəyannamələrin 30 gün müddətində kameral qaydada yoxlanılmasına imkan verəcəkdir.

Vergi ödəyicisi tərəfindən bəyannamə təqdim edildiyi tarixdən 30 gün sonra vergi orqanları tərəfindən aşkar olunmuş hər hansı uyğunsuzluq barədə vergi ödəyicisində kameral yoxlama keçirilmədən ona həmin uyğunsuzluq barədə 5 iş günü ərzində bildirişin göndərilməsi də **vergi ödəyicilərinin hüquqlarının qorunmasına xidmət edir**.

6. Könüllü vergi açıqlaması sisteminin tətbiqi

Məlum olduğu kimi, vergi ödəyicilərində aparılan səyyar vergi yoxlamalarının başa çatmasına baxmayaraq vergi orqanının əldə etdiyi mənbəyi bəlli olan hər hansı məlumat əsasında vergi ödəyicisinin gəlirlərinin və ya vergitutma obyektinin gizlədilməsinin (azaldılmasının) əlamətləri müəyyən edildikdə vergi qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş hallarda növbədən kənar vergi yoxlaması keçirilə bilər. Bu zaman keçirilən vergi yoxlaması ilə büdcədən yayındırılmış vergi məbləğləri dövlət büdcəsinə bərpa edilməklə, həmin

yayındırılmış məbləğə **50 faiz miqdarında maliyyə sanksiyası** tətbiq edilir. **Məcəlləyə təklif edilən könüllü vergi açıqlaması ilə bağlı müddələrin tətbiqi vergi ödəyicilərini belə sanksiyalardan azad edəcəkdir.**

Könüllü vergi açıqlaması vergi orqanı tərəfindən keçirilən səyyar vergi yoxlaması başa çatdıqdan sonra yoxlama ilə aşkar olunmamış səhvlərin, o cümlədən vergi məbləğlərinin düzgün hesablanmaması hallarının vergi ödəyicisi tərəfindən könüllü olaraq bəyan edilməsini nəzərdə tutur. Bununla bağlı Vergi Məcəlləsinə müvafiq dəyişikliklər təklif edilir ki, bu da vergi ödəyicisinə könüllü vergi açıqlaması barədə səyyar vergi yoxlamasının əhatə etdiyi dövrlərə görə bəyannamə verilməsi hüququnu verir. Həmin bəyannamə ilə könüllü açıqlanmış vergi məbləğlərinə görə **vergi ödəyicisinə faiz hesablanmır** və maliyyə **sanksiyası tətbiq edilmir**.

Məlumat üçün qeyd etmək lazımdır ki, analoji müddəalar ABŞ, əksər avropa ölkələrinin, qardaş Türkiyənin qanunvericiliyində öz əksini tapmaqdadır.

7. Nağdsız hesablaşmalar haqqında

Sərəncama uyğun olaraq eyni zamanda "Nağdsız hesablaşmalar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun layihəsi hazırlanmışdır. Həmin Qanunla nağdsız hesablaşmaların anlayışı verilmiş, ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmış və vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında 200 min manatdan artıq olan ticarət və ictimai işə fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər tərəfindən hesablaşmaların nağd qaydada aparılması ay ərzində **30 min** manatadək, digər vergi ödəyiciləri tərəfindən isə ay ərzində **15 min**

manatadək məhdudlaşdırılmışdır.

Bunlarla yanaşı, inzibati cərimələrin, maliyyə sanksiyalarının, vergilərin, gömrük rüsumlarının, yığımların, faizlərin, lizinq əməliyyatları üzrə borcların ödənilməsi və kreditlərin verilməsi, sığorta ödənişlərinin, dövlət orqanlarına, dövlət mülkiyyətində olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərə, büdcə təşkilatlarına və publik hüquqi şəxslərə ödənilən xidmət haqlarının və digər yığımların, pensiya, təqaüd, maddi yardım, müavinətlərin, kompensasiyaların və təzminatların, stasionar telefon xidmətləri və kommunal xərclərin, vergi ödəyicilərinə faizsiz pul vəsaitlərinin və digər ayırmaların ödənilməsi və qaytarılması, dövlət satınalma müqaviləsi üzrə əldə olunan vəsaitin istifadəsinin, təhsil haqlarının ödənilməsinin və turagentlərə ödənişlərin aparılmasının nağdsız qaydada həyata keçirilməsinə dair tələblər müəyyən edilmişdir.

Eyni zamanda əməliyyatlarının həcmi ardıcıl **12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) 200** min manatadək olan pərakəndə ticarət, iaşə və xidmət sahəsində fəaliyyət göstərən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər tərəfindən ödənilən əmək haqlarının da nağdsız qaydada **həyata keçirilməsi** nəzərdə tutulmuşdur.

Həmin Qanunun tələblərinin pozulmasına görə təqvim ili ərzində belə hala **birinci dəfə yol verdikdə aparılan əməliyyatların 10 faizi, ikinci dəfə yol verdikdə 20 faizi, üç və daha çox dəfə yol verdikdə 40 faizi miqdarında maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi** ilə bağlı Vergi Məcəlləsinə müvafiq maddə daxil edilmişdir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı banklardan nağd pul vəsaitlərinin çıxarılmasının məhdudlaşdırılması

məqsədlə Vergi Məcəlləsinin layihəsinə hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar tərəfindən pul vəsaitlərinin nağd qaydada bank hesablarından çıxarılmasına görə banklar və poçt rabitəsinin milli operatorları tərəfindən 1 faiz dərəcəsi ilə sadələşdirilmiş verginin tutulmasına dair müddəa da daxil edilmişdir.

Nağd ödənişlərin məhdudlaşdırılması dünyanın əksər ölkələrinin, o cümlədən Fransa, İtaliya, İspaniya, Belçika, Çexiya, Slovakiya, Qazaxıstan və sair dövlətlərin qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuşdur.

Bu dəyişikliklər bütövlükdə ölkədə **nağdsız əməliyyatların həcmində artmasına, bankların maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşmasına, onların likvidliyinin təmin edilməsinə, pul dövriyyəsinin tənzimlənməsinə, büdcə vəsaitlərinin xərclənməsində şəffaflığın təmin edilməsinə, əmək haqlarının və digər ödənişlərin leqallaşmasına və nəticədə ölkənin beynəlxalq reytinginin daha da artırılmasına** şərait yaradacaqdır.

8. Xərclərin süni şəkildə artırılması (transfer qiymətləndirmə) hallarının aradan qaldırılması

Vergi Məcəlləsinin 14-cü maddəsi vergitutma məqsədləri üçün tərəflər arasında aparılan əməliyyatda malların (işlərin, xidmətlərin) bazar qiymətinin müəyyən edilməsini tənzimləyir. Bu maddənin mövcud redaksiyası rezident vergi ödəyicisinin ölkə hüdudlarından kənarında təsis edilmiş vergi ödəyiciləri ilə apardıqları əməliyyatlarda gəlir və xərclərinin düzgün bölüşdürülməsinə nəzarət etməyə imkan vermir. Belə halların qarşısının alınması məqsədlə ölkə hüdudlarından kənarında, o cümlədən vergi sığınacağı (ofşor) hesab edilən dövlətlərdə və ya ərazilərdə, təsis edilmiş şəxslərlə həyata

keçirilən əməliyyatlar üzrə əldə edilən gəlirlərin transfer qiymətləri tətbiq edilməklə vergiyə cəlb edilməsi üçün Layihəyə müvafiq maddələr daxil edilmişdir.

Layihədə transfer qiymətlərinin təqvim ili ərzində yuxarıda qeyd edilən hər bir şəxs üzrə ümumi dəyəri 500.000 manatdan artıq olan əməliyyatlara tətbiq edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Qanun layihəsinə bu istiqamətdə dəyişiklik hazırlanarkən, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf təşkilatının (OECD-nin) tövsiyələri öyrənilmiş, beynəlxalq ekspertlərin rəyləri nəzərə alınmışdır. Transfer qiymətqoyma Avropa İttifaqına daxil olan ölkələrdə, Amerika Birləşmiş Ştatlarında və s. dövlətlərdə tətbiq olunur.

9. Fiziki şəxslərin vergi öhdəliklərinin aylıq sabit vergi şəklində müəyyən edilməsi

Bu dəyişikliyə əsasən bəzi fəaliyyət növləri ilə məşğul olan fiziki şəxslər tərəfindən vergi öhdəliklərinin **sabit məbləğdə sadələşdirilmiş qaydada vergi ödəməklə yerinə yetirilməsi qaydası** müəyyən edilmişdir. Sadələşdirilmiş vergi üzrə sabit məbləğin ödənilməsi haqqında qəbz alınmaqla fəaliyyət göstərilməsi vergi ödəyicilərinin vəzifələrinə aid edilmişdir və Məcəlləyə həmin fəaliyyət növlərinin siyahısı və verginin dərəcəsi daxil edilmişdir.

Belə fəaliyyət növlərinə toylarda, şənliklərdə və digər tədbirlərdə aparıcılıq, çalğıçılıq, rəqqaslıq, aşıqlıq, fərdi foto, audio-video xidmətləri, məişət cihazlarının təmiri, dayə, fərdi sürücülük, ev təsərrüfatında təmizlik, bağban və s. fərdi xidmətlər aid edilmişdir.

Dəyişikliklərə əsasən vergi öhdəliklərini

sadələşdirilmiş vergi üzrə sabit məbləğin ödənilməsi haqqında qəbz alınmaqla yerinə yetirən şəxslər vergi orqanına bəyannamə təqdim etmirlər.

Bu dəyişikliklər fərdi qaydada fəaliyyət göstərən **aşağı gəlirli fiziki şəxslərin vergi və inzibati yükünün azaldılmasına xidmət edir.**

10. Rəqəmsal iqtisadiyyatın (e-ticarət) vergiyə cəlb edilməsi

Sərəncamın icrası ilə bağlı hazırlanan qanun layihələrindən biri də "Elektron ticarət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklərin edilməsi haqqındadır. Həmin Qanun layihəsi **elektron ticarətin əhatə dairəsinin genişləndirilməsini**, elektron ticarətin əsas iştirakçılarından olan kart təşkilatının, təcrübədə geniş tətbiq edilən **pul kisəsi anlayışını**, habelə elektron ticarətin iştirakçısı olan **saticıya dair tələbləri** müəyyən edən normaları özündə ehtiva edir.

Vergi Məcəlləsinə də rəqəmsal iqtisadiyyat çərçivəsində aparılan əməliyyatların vergiyə cəlb edilməsinin işlək mexanizmini müəyyən edən müddəaların əlavə edilməsi nəzərdə tutulur.

Layihəyə elektron ticarət qaydasında işlərin və xidmətlərin təqdim edilməsinə, habelə **elektron qaydada təşkil olunan lotereyaların, digər yarışların və müsabiqələrin keçirilməsinə görə ƏDV-nin** alıcısının olduğu yerdə vergiyə cəlb edilməsi ilə bağlı müddəa da daxil edilmişdir.

Həmin müddəalara əsasən vergi orqanlarında uçotda olmayan şəxslər tərəfindən ödənişlər aparılarkən yerli bank, xarici bankın Azərbaycan Respublikasındakı filialları və

ya poçt rabitəsinin milli operatoru tərəfindən **qeyri-rezidentə ödənilməli olan məbləğə ƏDV hesablanmalı, alıcının vəsaiti hesabına tutulmalı və büdcəyə ödənilməlidir.**

Beləliklə qeyd edilən dəyişikliklə elektron ticarət aparən vergi ödəyicilərinə şəffaf vergi nəzarətinin təmin edilməsinə, rezident və qeyri-rezident elektron ticarət iştirakçıları arasında diskriminasiyanın aradan qaldırılmasına nail olunacaqdır.

11. Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı üzrə sərhədlərin müəyyən edilməsi

Məlum olduğu kimi, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçıları 1999-cu ildən torpaq vergisi istisna olmaqla, Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş digər vergilərin ödənilməsindən azad edilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu güzəştlər kənd təsərrüfatı məhsullarının birbaşa istehsalı ilə məşğul olan şəxslərə tətbiq edilir. Bu sahələrdə **yaranan fikir ayrılığı və mübahisələrin aradan qaldırılması üçün** kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçılarına tətbiq edilən **vergi güzəştlərinin əhatə dairəsini dəqiq müəyyənləşdirmək məqsədilə** kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı üzrə sərhədlərin müəyyən edilməsinə zərurət yarandığından kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının və satışının anlayışı Layihəyə daxil edilmişdir.

Sənaye üsulu (o cümlədən xüsusi broyler təsərrüfatları, avtomatlaşdırılmış tövlə sistemləri və digər yerlər) da daxil olmaqla, heyvanların və quşların yetişdirilməsi, bəslənməsi, diri şəkildə olarkən onlardan məhsulların (ilkin formada, yarımfabrikat kimi istifadə olunaraq yeni məhsula çevrilmədən, kimyəvi tərkibi dəyişdirilmədən, konservləşdirilmədən) əldə

edilməsi, bitkiçilik məhsullarının becərilməsi **kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı anlayışına** aid edilmişdir.

İstehsal olunan (o cümlədən sənaye üsulu ilə, xüsusi broyler təsərrüfatlarında, avtomatlaşdırılmış tövlə sistemlərində və digər yerlərdə) canlıların diri şəkildə, habelə onlardan diri şəkildə olarkən əldə edilmiş məhsulların ilkin formada, heç bir kimyəvi təsire məruz qalmadan təqdim edilməsi və bitkiçilik məhsullarının və digər kənd təsərrüfatı məhsullarının təqdim edilərkən təbiətdə olduğu ilkin formasını saxlaması, kimyəvi tərkibinin dəyişdirilməməsi, konservləşdirilməməsi **kənd təsərrüfatı məhsullarının satışına** aid edilmişdir.

12. Vergi qanunvericiliyində hüquqlardan sui-istifadə əleyhinə müddələrin beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması

Bəzi vergi ödəyiciləri vergi qanunvericiliyi ilə verilmiş hüquqlardan sui-istifadə edərək müxtəlif sxemlər tətbiq etməklə vergidən yayınırlar.

Çoxpilləli müqavilələr bağlamaqla xərclərin bir vergi ödəyicisindən digərinə ötürülməsi yolu ilə şişirdilərək vergi öhdəliklərinin azaldılmasını belə sxemlərə nümunə kimi göstərmək olar.

Beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla belə **vergi ödəyicilərinin vergitutma obyektlərini şəffaf şəkildə vergiyə cəlb etmək və vergitutma bazasının gizlədilməsinin qarşısını almaq məqsədilə** hüquqlardan sui-istifadə əleyhinə müddələrin vergi qanunvericiliyinə daxil edilməsi nəzərdə tutulur. Bu təcrübə Fransa, Almaniya, Hollandiya, Belçika və digər ölkələrdə tətbiq olunur. Bu məqsədlə vergi orqanı tərəfindən vergidən yayınma sxeminin

tətbiqi halları aşkar edildikdə, onlara faktiki iqtisadi mahiyyət üzrə qanunla müəyyən edilmiş qaydada vergiləri hesablamaq hüququnu özündə əks etdirən müddəalar Layihəyə daxil edilmişdir.

13. Güzəştli vergitutulan ölkələrdə aparılan əməliyyatlara vergi nəzarəti mexanizminin qurulması

Sərəncama uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası rezidentlərinin güzəştli vergitutulan ölkələrdə və ya ərazilərdə (ofşor zonalarda) yaradılmış müəssisələrlə əməliyyatlarına səmərəli nəzarət mexanizmlərinin qurulması da islahat tədbirləri arasında öz əksini tapmışdır. Bu mexanizmlərin tətbiqində məqsəd ofşorlarda yaradılmış müəssisələr vasitəsilə müxtəlif sxemlərdən istifadə edərək gəlir və mənfəətlərini Azərbaycan Respublikasında vergidən yayındıran şəxslərin müəyyənləşdirilməsi və həmin əməliyyatların qanunvericiliyə müvafiq qaydada vergiyə cəlb edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Bu məqsədlə Layihəyə güzəştli vergi tutulan ölkələrdə təsis edilmiş (qeydiyyatdan keçmiş) subyektlərə rezidentlər və qeyri-rezidentlərin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəlikləri tərəfindən birbaşa və ya dolayısı ilə edilən ödənişlərin ***Azərbaycan mənbəyindən gəlirlərə aid edilməsini və həmin ödənişlərdən ödəmə mənbəyində 10 faiz dərəcə ilə verginin tutulmasını nəzərdə tutan müddəalar*** daxil edilmişdir.

Bu dəyişiklik beynəlxalq təcrübədə tətbiq olunan, vergi sığınacaqlarına köçürülərək vergidən yayındırılan gəlirlərlə mübarizə sahəsində atılan addımlardan biridir. Analoji müddəalar Latviya, Estoniya, Qazaxıstan və Gürcüstan kimi öklərin qanunvericiliyində

nəzərdə tutulmuşdur.

14. Elektron auditin tətbiqi dairəsinin genişləndirilməsi

Məlum olduğu kimi, dövlət vergi siyasətinin əsas hədəflərindən biri sahibkarlarla vergi orqanı arasında birbaşa təmasın minimuma endirilməsi və əlaqələrin elektron qaydada həyata keçirilməsindən ibarətdir.

Bununla əlaqədar Vergi Məcəlləsinə elektron auditin vergi ödəyicisinin elektron formatda saxlanılan maliyyə (mühasibat) məlumatlarına xüsusi proqram təminatı vasitəsilə birbaşa və ya məsafədən çıxış imkanı yaradılmaqla həyata keçirilən vergi yoxlaması olması barədə anlayış və elektron auditin vergi orqanının qərarına əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada aparılması ilə bağlı müddəalar daxil edilmişdir.

15. Vergi sahəsində şəffaflıq və məlumat mübadiləsi üzrə yüksək beynəlxalq reyting əldə etmək və bu reytingin daima saxlanılması

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikası 2003-cü il tarixdən "Vergi məsələləri üzrə qarşılıqlı inzibati yardım haqqında" Konvensiya qoşulmuşdur. Həmin Konvensiya ölkələrə vergi sahəsində yardımın, habelə vergi ödəyicilərinin gəlirləri barədə avtomatik məlumat mübadiləsini nəzərdə tutur.

Bundan əlavə, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Hökuməti ilə Azərbaycan Respublikası Hökuməti arasında vergi tələblərinin yerinə yetirilməsi barədə müvafiq Saziş imzalanmışdır.

Qeyd olunan Sazişə əsasən tərəflərin vergi ödəyicilərinin bank hesablarının, həmin hesablardakı əməliyyatlar barədə məlumatların

mübadiləsi həyata keçirilir.

Beynəlxalq sazişlərdən irəli gələn tələblərin yerinə yetirilməsi məqsədilə **maliyyə institutlarının, o cümlədən bankların hüquq və vəzifələrini və onların bu məsələlərlə bağlı məsuliyyətini nəzərdə tutan müddəalar** Vergi Məcəlləsinə daxil edilmişdir.

Məlumat üçün qeyd etmək yerinə düşər ki, cari ilin sentyabr ayında Qlobal Forumun Qiymətləndirmə Qrupunun Paris şəhərində keçirilən iclası zamanı Azərbaycan üzrə ölkə hesabatı müzakirəyə çıxarılmış və Qiymətləndirmə Qrupunun qərarı ilə təsdiqlənərək, Azərbaycan Respublikası "əsasən uyğun" (largely compliant) reyting balı ilə qiymətləndirilmişdir. Bu reyting 28 oktyabr 2016-cı il tarixində Qlobal Forum tərəfindən təsdiqlənərək, Qlobal Forumun və OECD-nin rəsmi veb-saytlarında dərc edilmişdir.

16. Torpaq sahələrinin satışı əməliyyatlarının rəsmiləşdirilməsi zamanı bu əməliyyatdan yaranan vergi öhdəliyinin notariustərəfindən ödəmə mənbəyində sadələşdirilmiş vergiyə cəlb edilməsi:

Məlum olduğu kimi, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən torpaq sahələrinin satışı ümumi qaydada mənfəət və gəlir vergisinə cəlb edilir. Bu əməliyyatların rəsmiləşdirilməsi zamanı qiymətlərin düzgün göstərilməməsi, alış və xərc sənədlərinin olmaması bu torpaqları təqdim edən şəxsin vergi öhdəliyinin dəqiq müəyyən edilməsində çətinliklər yaradır. Bu məqsədlə, **torpaq sahələrinin sadələşdirilmiş qaydada vergiyə cəlb edilməsini nəzərdə tutan müddəalar** Layihəyə daxil edilmişdir.

17. Vergi borcunun alınması sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi:

"İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsinə dair qanun layihəsi üzrə icra məmurları tərəfindən icraata qəbul edilən vergi borclarının, habelə geri qaytarılan icra sənədlərinin daima nəzarətdə saxlanması, icra məmurlarına vergi borclarının alınması ilə bağlı mümkün köməkliyin edilməsi, habelə bu sahədə düzgün uçotun qurulması məqsədilə vergi borcunun alınması (vergilərin ödənilməməsi) ilə əlaqədar qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarına münasibətdə icra məmurlarının icraata başlamaq haqqında qərarın surətinin və icra edilməsi mümkün olmadığı üçün geri qaytarılan icra sənədləri barədə məlumatların rəsmi şəkildə aidiyyəti vergi orqanına təqdim etmələri ilə bağlı müddəalar nəzərdə tutulmuşdur. Həmin qanun layihəsinə, icra məmurları tərəfindən dəyəri **5000 manatadək olan əmlakların ticarət şəbəkələrində, o cümlədən elektron ticarət şəbəkələrində** satışına dair müddəalar da əlavə edilmişdir.

"İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda qeyd edilən istiqamətdə müvafiq dəyişikliklər edildiyi təqdirdə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarının icrasının tez bir zamanda təmin edilməsi, habelə Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən vergilərin vaxtında və tam məbləğdə yığılması və dövlət büdcəsinə ödənilməsinin təmin edilməsi üçün daha əlverişli şərait yaranacaqdır.

Mülki-Prosessual Məcəlləyə təklif olunan dəyişiklik isə Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğunlaşma xarakteri daşıyır. Məhkəmə Vergi Məcəlləsinin 90.1-ci maddəsində göstərilən vergi orqanının müraciətinə Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində müəyyən edilmiş

qaydada baxır.

Vergi borclarının dövlət büdcəsinə alınmasının tamhəcmdəvəoperativtəminedilməsinəməqsədilə Vergi Məcəlləsinə dəyişiklik layihəsində bir sıra yeniliklər nəzərdə tutulmuşdur. Bu dəyişikliklər məhkəmə qərarlarının icrası prosesinin daha sadə və operativ şəkildə həyata keçirilməsini təmin edəcəkdir.

18. Vergitutma bazasının genişləndirilməsi ilə bağlı müddəalar:

Məlumat üçün onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Vergi Məcəlləsinə dəyişikliklər edilməsi haqqında Qanunun Layihəsinə vergitutma bazasının genişləndirilməsi ilə bağlı bir sıra müddəalar daxil edilmişdir.

Bu dəyişikliklər əsasən:

- idxal edilən istirahət və ya idman üçün yaxtalara və bu məqsədlər üçün nəzərdə tutulan digər üzən vasitələrə, mühərrikinin həcmi 2000 kub santimetrdən yuxarı olan minik avtomobillərinə, platinin və qızılın hər qramına, almazın 1 karatına tətbiq edilən aksiz dərəcələrinin təqribən 2 -3 dəfə artırılmasını;
- idxal edilən xəz-dəri mallarının aksizli mallara aid edilməklə 10 faiz dərəcə ilə aksizə cəlb edilməsini;
- sadələşdirilmiş verginin ödəyicisi olan hüquqi şəxslərin əmlak vergisinə cəlb edilməsini;
- maşınlar və avadanlıq üzrə amortizasiya normasının 25 faizdən 20 faizədək azaldılmasını;
- dövlət büdcəsinin investisiya xərcləri hesabına alınan aktivlərə hesablanmış amortizasiyanın gəlirdən çıxılmasının 40

faizədək məhdudlaşdırılmasını nəzərdə tutur.

Vergi Məcəlləsinə təklif edilən yuxarıda sadalanan dəyişikliklər ölkədə aparılan iqtisadi islahatların tərkib hissəsi kimi həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmaqdadır.

/iqtisadiislahat

(+994)12 5213318

info@ereforms.org

Bakı şəhəri, Neftçilər pr. ,24

<http://iqtisadiislahat.org>

<http://ereforms.org>

<http://ecoreform.az>